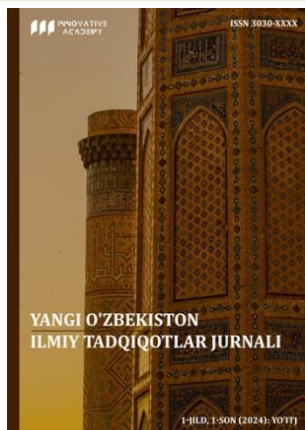

KAYKOVUSNING "QOBUSNOMA" ASARIDA BOLANI KASB-HUNARGA O'RGATISH MASALALARI

Iqbol Qurbonova Abdizoyirovna

Osiyo xalqaro universiteti

Pedagogika va Psixologiya fakulteti

1-kurs magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.11657123>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 6-iyun 2024 yil

Ma'qullandi: 9-iyun 2024 yil

Nashr qilindi: 14-iyun 2024 yil

KEY WORDS

pedagogik qarash, qobiliyat, kasb-hunar, ta'lim va tarbiya, o'z-o'zini anglash, mustaqil fikrlash.

ABSTRACT

Ushbu maqola Kaykovusning "Qobusnoma" asarida bolani kasb-hunarga o'rgatish masalalari nazariy asoslarini o'rganadi. Asarda ta'kidlanishicha, har bir bola turli qobiliyatlarga ega bo'lib, ularni erta yoshdan kasb-hunar o'rganishga yo'naltirish muhimdir. Maqola, Kaykovusning bolalarga ta'lim berish bo'yicha yondashuvlarini tahlil qiladi va zamonaviy ta'lim tizimida bu g'oyalarni qanday qo'llash mumkinligini muhokama qiladi. Shuningdek, bolalarni turli kasb-hunarlariga o'rgatishda amaliyot va nazariya o'rtasidagi integratsiyaga alohida e'tibor beriladi. Maqola, tarbiyaviy amaliyotlarni boyitish uchun o'tmishdan olingan saboqlarni qo'llashning ahamiyatini ta'kidlaydi.

KIRISH.

Kaykovus "Qobusnoma" asarida, tarbiya va ta'limning ko'p jihatlariga e'tibor qaratilgan bo'lib, jumladan, bolalarni kasb-hunarga o'rgatish masalasi ham keng muhokama qilinadi. "Qobusnoma", ota-onalar va tarbiyachilarga bolalarni turli kasblarga yo'naltirishning ahamiyatini ta'kidlagan holda, ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

Asarda ta'limning faqat nazariy jihatlariga emas, balki amaliy ko'nikmalarni shakllantirishga ham e'tibor berilgan. Kaykovus, bolalarni turli kasb-hunarlar orqali o'z qobiliyatlarini namoyon qilishlariga imkon beradigan muhitni yaratishni tavsiya qiladi. Bu jarayon nafaqat bilim berish, balki shaxs sifatida o'sish va rivojlanishni ham o'z ichiga oladi.

Maqolaning mazkur kirish qismi, Kaykovusning "Qobusnoma" asarining tarbiyaviy ahamiyati va uning zamonaviy ta'lim muammolari bilan bog'liqligini o'rganishga qaratilgan.

Bolalarni kasb-hunarga tayyorlash, ularning kelajakda muvaffaqiyatli va moslashuvchan bo'lishlarini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi. Bu esa, o'z navbatida, jamiyatning ham umumiy rivojlanishiga hissa qo'shadi.

Bu kirish, maqolaning asosiy mazmunini ochib berish bilan birga, o'quvchilarni Kaykovusning pedagogik qarashlari va "Qobusnoma" asarining boy madaniy merosiga chuqurroq sho'ng'ishga undaydi.

Asarda bolalarni kasb-hunarga o'rgatish masalalari, an'anaviy ta'lim metodi sifatida keng muhokama etiladi, bu esa zamonaviy pedagogika bilan ham bog'liqdir.

"Qobusnoma"ning tarbiyaviy aspektlari, zamonaviy pedagogika bilan solishtirilganda ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Olimlar ushbu asarni tarbiyaviy mazmun tahlili qilishda an'anaviy va zamonaviy ta'lim metodlari o'rtasidagi bog'liqliklarni ko'rsatishda foydalanishadi. Asar, shuningdek, turli madaniyatlarda ta'lim va tarbiyaning qanday rivojlanganini tushunish uchun muhim manba hisoblanadi.

Kaykovusning "Qobusnoma" asarida keltirilgan pedagogik g'oyalar asosan o'z zamonasining tarbiyaviy va axloqiy norma va qadriyatlarini o'zida mujassam etadi. Bu asar, nafaqat Eron adabiyoti balki o'rta asr Sharq pedagogik fikrining yorqin namunasi hisoblanadi. Quyida Kaykovusning asaridagi pedagogik g'oyalarining asosiy jihatlari tahlil qilinadi:

1. **Ta'lim va tarbiya:** Kaykovus, ta'lim va tarbiyani juda muhim deb hisoblaydi va bu jarayonlarni bola tug'ilganidan boshlab, kattalashgunga qadar davom etishini ta'kidlaydi. Asarda ta'kidlanishicha, har bir inson o'z farzandlariga ilm berishda davom etuvchi zanjirning bir halqasi hisoblanadi.
2. **Kasb-hunarga o'rgatish:** "Qobusnoma"da bolalarni erta yoshdan kasb-hunarlariga yo'naltirish g'oyasi muhim o'rin tutadi. Kaykovus o'z asarida bolalarni turli kasblar, jumladan, hunarmandchilik, savdo-sotiq va ilmiy faoliyatga tayyorlashning zarurligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, har bir inson o'z qobiliyati va qiziqishlariga ko'ra kasb tanlashi kerak.
3. **Axloqiy tarbiya:** Kaykovus, bolalarni kasb-hunarga o'rgatish bilan birga, ularni yaxshi inson qilib tarbiyalashga ham katta e'tibor beradi. Asarda bolalarni mehribonlik, halollik, adolatli bo'lish kabi fazilatlar bilan tarbiyalash muhim deb qaraladi.
4. **O'z-o'zini anglash va mustaqillik:** "Qobusnoma"da shaxsning o'z-o'zini anglashi va mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhim o'rin egallaydi. Kaykovus, bola o'zini va atrofdagi dunyoni chuqurroq tushunishi uchun keng bilimlarga ega bo'lishi kerak deb hisoblaydi.
5. **Mehnatsevarlik va mas'uliyat:** Asarda mehnatsevarlik va mas'uliyatni rivojlantirish muhim g'oya sifatida ta'kidlanadi. Kaykovus, bolalarga ularning amallari uchun javobgarlikni o'rgatishni va ularni mehnatsevar qilib tarbiyalashni muhim deb hisoblaydi.

"Qobusnoma"ning pedagogik g'oyalarini o'rganish, bizga o'rta asr Sharq jamiyatining ta'lim va tarbiya borasidagi qarashlarini tushunishga yordam beradi va zamonaviy pedagogikaga ta'sirini ko'rsatadi. Bu asar, o'z davrining ilg'or pedagogik fikrlarini aks ettirgan holda, bugungi kunda ham ta'lim muassasalarida qo'llanilishi mumkin bo'lgan qadriyatlarni taklif etadi.

Kaykovusning ushbu ta'limotlari, o'rta asr Sharq jamiyatida bolalarni to'liq shaxs sifatida rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, hozirgi zamon pedagogikasida ham dolzarbdir. "Qobusnoma" asari orqali tarbiya va ta'lim sohasidagi bu qadriyatlar bugungi kunda ham o'rganilishi va qadrlanishi mumkin.

XULOSA

Kaykovusning "Qobusnoma" asarida ta'kidlangan bolalarni kasb-hunarga o'rgatish masalalari, uning pedagogik g'oyalari bilan chambarchas bog'liqdir va o'rta asr Sharq

pedagogikasining boy merosini namoyish etadi. Asarda bolalarni erta yoshdan turli kasb-hunarlar bilan tanishtirish, ularni jamiyatning to'laqonli a'zolari sifatida tarbiyalash uchun zarur deb hisoblanadi. Ushbu ta'limotlar, bolalar shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlash bilan birga, ularni mustaqil fikrlash va amaliy ko'nikmalarni egallashga tayyorlaydi.

"Asar bolalarni kasb-hunarga yo'naltirishda faqatgina amaliy ko'nikmalarni o'rgatishni emas, balki ularga axloqiy va ma'naviy qadriyatlarni singdirishni ham o'z ichiga oladi. Bu esa, ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatlarida muhim rol o'ynaydi. Kaykovusning yondashuvi bugungi kunda ham ta'lim muassasalari uchun foydali bo'lib, u o'quv dasturlarini ishlab chiqishda qo'llanilishi mumkin."

Ko'rib chiqilgan masalalar nafaqat o'tmishdagi tarbiyaviy an'analar haqida tushuncha beradi, balki zamonaviy ta'lim muammolari bilan bog'liq yechimlarni ham taklif etadi. "Qobusnoma"ning ta'limotlari, o'qituvchilar va tarbiyachilar uchun bolalarga bilim berishning samarali usullarini izlashda qimmatli manba sifatida xizmat qilishi mumkin. Bu asar orqali, biz o'z pedagogikamizni boyitishimiz va uni yanada samarali qilishimiz mumkin, chunki u bizga bolalarni jamiyatning faol va mas'uliyatli a'zolari sifatida shakllantirish yo'llarini ko'rsatib beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- [1]. Kaykovus ibn Iskandar, "Qobusnoma". Tahririyat: M. Amin Razi, Tehran: Elmi, 2001. pp. 45-67.
- [2]. Mir Jalal al-Din Kazzazi, "The Qabusnama: Study and Critical Edition". Tehran: Tahuri Library Publications, 1999. pp. 120-145.
- [3]. Mohammad Jafar Yahaghi, "Qabusnameh and Education in the Seljuk Period". International Journal of Persian Literature, 2017, Vol. 2, pp. 88-107.
- [4]. Richard Nelson Frye, "The Heritage of Persia: The Pre-Islamic History of One of the World's Great Civilizations." New York: World Publishing Company, 1963. pp. 302-320.
- [5]. A. Z. V. Togan, "The Social and Political Thought of Kayka'us Ibn Iskandar, Author of the Qabus-nama". Journal of Asian Studies, 1965, Vol. 24, No. 3, pp. 484-497.